

04.01 Ιστορίες με ζώα

Στο μάθημα αυτό θα μιλήσουμε για:

- α) τα επίθετα και τη χρήση τους.
- β) τις μετοχές με λειτουργία επιθέτου.
- γ) τις αιτιολογικές προώσεις.
- δ) την περιγραφή ζώου και προσώπου.

Λίγα λόγια για το κείμενο

Στο περιστατικό που παρουσιάζεται στο κείμενο αυτό, πρωταγωνιστής και αφηγητής του είναι ο Μάγκας, ένα μικρό σκυλάκι, το οποίο βρίσκεται πάνω σ' ένα καράβι κάνοντας το πρώτο του θαλασσινό ταξίδι μαζί με την οικογένεια που τον υιοθετήσε. Ο Μάγκας, λοιπόν, αφού δίνει τις πρώτες του εντυπώσεις από το ταξίδι, μας συστήνει τα πρόσωπα της πολυμελούς «οικογένειάς» του, αναφέρεται στις σχέσεις που έχει με αυτά και στη συμπεριφορά τους απέναντί του και προχωρά στη διήγηση του επεισοδίου που έγινε αφορμή να φάει ξύλο και να χαλάσει η διάθεσή του: μιλάει δηλαδή για το γιατί και το πώς έσκισε το μαντίλι μιας νεαρής Αγγλίδας, επιβάτιδας του και περιγράφει τις αντιδράσεις που προκάλεσε σε όλους η ενέργειά του αυτή.

Είδος κειμένου: Λογοτεχνική αφήγηση.

Κύριο Θέμα: Οι περιπέτειες ενός ζωηρού σκύλου κατά τη διάρκεια του πρώτου του θαλασσινού ταξιδιού.

Η γραμματική του μαθήματος

Επίθετα και μετοχές με λειτουργία επιθέτου

Επίθετα είναι ο λέξεις που αναφέρονται στα ουσιαστικά και δηλώνουν κάποιο γνώρισμα ή ιδιότητά τους, φανερώνουν δηλαδή τι λογής είναι το ουσιαστικό που συνοδεύουν.

Π.χ. Στο πίσω μέρος του σπιτιού υπήρχε ένας **μεγάλος** κήπος.

Αυτό το **δερμάτινο** παλτό είναι πολύ ακριβό.

Συντακτικά τα επίθετα χρησιμοποιούνται ως:

Προσέχουμε

Τα επίθετα είναι **κλιτές λέξεις** και έχουν **τρία γένη** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο). Στον λόγο βρίσκονται **στο ίδιο γένος, στον ίδιο αριθμό και στην ίδια πτώση με το ουσιαστικό που προσδιορίζουν.**

α) **επιθετικοί προσδιορισμοί**, όταν προσδιορίζουν «άμεσα» κάποιο ουσιαστικό και βρίσκονται δίπλα του, συνήθως πριν από αυτό.

π.χ. *Το μεγάλο και φωτεινό δωμάτιο ήταν βαμμένο ν' ένα έντονο κίτρινο χρώμα.*

β) **κατηγορούμενα**, όταν συνδέονται με το ουσιαστικό που προσδιορίζουν μέσω κάποιου συνδετικού ρήματος (*είμαι, γίνομαι, φαίνομαι* κ.ά.).

π.χ. *Το δωμάτιο είναι μεγάλο και φωτεινό.*

Ο Κώστας φαίνεται καλός, ευχάριστος και ευγενικός.

Ανάλογα με τη σημασία τους τα επίθετα χαρακτηρίζονται σε χαρακτηριστικά και κοσμητικά.

Χαρακτηριστικά λέγονται τα επίθετα που μας δείχνουν συγκεκριμένες ιδιότητες των ουσιαστικών. Π.χ. το κόκκινο ποδήλατο, οι τριγωνικές πινακίδες κ.λπ.

Κοσμητικά λέγονται τα επίθετα που "στολίζουν" το ουσιαστικό με μια ιδιότητα που είναι υποκειμενική. Π.χ. το όμορφο αγριολούλουδο, η ονειρεμένη αμμουδιά κ.λπ.

Οι παθητικές μετοχές (-μένος, -μένη, -μένο) :

α) έχουν τρία γένη και κλίνονται όπως τα επίθετα:

π.χ. *ο ευτυχισμένος άνθρωπος, η ευτυχισμένη γυναίκα, το ευτυχισμένο παιδί.*

β) συχνά λειτουργούν όπως τα επίθετα, συνοδεύουν δηλαδή ένα ουσιαστικό αποδίδοντάς του κάποια ιδιότητα, ένα χαρακτηριστικό κ.λπ. Έτσι χρησιμοποιούνται κι αυτές στην περιγραφή κάποιου πράγματος.

Π.χ. *Το πληγωμένο ζώο τούς κοίταζε μ' ένα θλιμμένο, παραπονεμένο βλέμμα.*

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟ

Αιτιολογικές προτάσεις

Αιτιολογικές ονομάζονται οι **δευτερεύουσες** (ή

εξαρτημένες) προτάσεις που φανερώνουν την αιτία, τον λόγο για τον οποίο συμβαίνει αυτό

Προσέχουμε :

Οι παθητικές μετοχές:

α) **έχουν ιδιότητες και επιθέτου και ρήματος.**

π.χ. *Το πληγωμένο ζώο γάβγιζε δυνατά.* (μετοχή ως επίθετο)

Το ζώο ήταν **πληγωμένο**. (= είχε πληγωθεί → μετοχή ως ρήμα)

β) **όταν χρησιμοποιούνται ως επίθετα, σχηματίζουν και επιρρήματα** (σε -α). π.χ.

Κοιτούσε μ' ένα παραπονεμένο

βλέμμα. → *Κοιτούσε*

παραπονεμένα.

που δηλώνεται στην πρόταση που προσδιορίζουν (και που συνήθως είναι κύρια/ανεξάρτητη).

Δεν μπορεί να έρθει, επειδή θα δουλεύει μέχρι αργά.

(Γιατί δεν μπορεί να έρθει; → επειδή...)

Ο σκύλος ήταν κακιωμένος με όλους, **γιατί τον μάλωσαν.**

(Γιατί ο σκύλος ήταν κακιωμένος με όλους; → γιατί...)

Οι αιτιολογικές προτάσεις εισάγονται (αρχίζουν) με:

- τους αιτιολογικούς συνδέσμους **γιατί, επειδή, διότι, αφού, καθώς, εφόσον.**

Π.χ. Μην το κάνεις αυτό, **γιατί δεν είναι σωστό.**

Τους είπα να φύγουμε, **επειδή ήταν πολύ αργά.**

Λυπόταν, **διότι έπρεπε να φύγει.**

Καλύτερα να μείνει στο σπίτι, **αφού αρρώστησε.**

Ήταν δυστυχισμένοι, **καθώς αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη γη τους.**

Δε θα ξανάρθω στο σπίτι σας, **εφόσον δε με θέλετε.**

- κάποιες λέξεις ή εκφράσεις που χρησιμοποιούνται ως αιτιολογικοί σύνδεσμοι, όπως οι *που, μια και, μια που.*

π.χ. Στενοχωρήθηκε πολύ **που** δεν ήρθες.

Μια και δεν ήρθε, θα φύγω κι εγώ.

Θα πάμε βόλτα τελικό, **μια που** σχόλασε νωρίς.

Προσέχουμε

Οι αιτιολογικές προτάσεις συνήθως χωρίζονται με κόμμα από τις προτάσεις τις οποίες προσδιορίζουν, εκτός αν είναι σύντομες.

π.χ. *Δε με καλεί στο σπίτι του, επειδή δε με συμπαθεί ιδιαίτερα. (με κόμμα)*

Μην τον ενοχλείτε γιατί είναι κουρασμένος. (χωρίς κόμμα)

Κάποιες φορές **αντί για αιτιολογική πρόταση** μπορεί να χρησιμοποιήσουμε **μια μετοχή ή κάποια φράση με πρόθεση**. Η μετοχή, λοιπόν, ή η φράση με πρόθεση που φανερώνουν την αιτία για την οποία γίνεται αυτό που δηλώνεται στην πρόταση μπορούν να αναλυθούν στην αντίστοιχη τους αιτιολογική πρόταση :

Π.χ. Νευριάζοντας τότε ο σκύλος άρχισε να γαβγίζει δυνατά. (= επειδή νεύριασε τότε ο σκύλος,...)

Νευριασμένος τότε ο σκύλος άρχισε να γαβγίζει δυνατά. (= επειδή νεύριασε...)

Άρχισε να γαβγίζει δυνατά από τα νεύρα του. (= επειδή νεύριασε...)

Θέμα παραγωγής γραπτού λόγου

Περιγραφή ζώου και προσώπου

Οργάνωση της περιγραφής ζώου	
Τι αναφέρουμε	Παράδειγμα
Το είδος του ζώου και το όνομά του (αν έχει κι αν το γνωρίζουμε)	Ο σκύλος που προκάλεσε όλη εκείνη την αναστάτωση πάνω στο καράβι λεγόταν Μάγκας.
Ποια είναι η εξωτερική του εμφάνιση. (Μιλάμε για το μέγεθος, το χρώμα, τα μέλη του σώματός του, δίνοντας με χαρακτηριστικές λεπτομέρειες.	Ο Μάγκας ήταν πολύ χαριτωμένος: ένα μικρό κουτάβι με κοντό ανοιχτόχρωμο τρίχωμα, χοντρούλο λαιμό, μικρό στρογγυλό κεφάλι με λίγο μυτερή μουσούδα. μεγάλα εκφραστικά μάτια και κάπως μεγάλα αυτιά, πιο σκούρα από το υπόλοιπο σώμα και ελαφρά πεταχτά στις άκρες· αυτά, όταν ο Μάγκας έτρεχε, πήγαιναν πάνω κάτω μ' έναν πολύ αστείο τρόπο.
Ποια είναι τα προτερήματα και τα ελαττώματά του ; (Μιλάμε, δηλαδή, για τον χαρακτήρα του ζώου).	Ο Μάγκας ήταν πραγματικά καταπληκτικός σκύλος. Πρώτα απ' όλα ήταν πολύ φιλικός με όλους, ακόμα και με τους ξένους. Πανέξυπνος καθώς ήταν, καταλάβαινε κάθε φορά με ποιους είχε να κάνει και πώς ένιωθαν οι άλλοι, απέναντι του. Πιστός και ζεστός απέναντι σε όσους τον αγαπούσαν και τον φρόντιζαν, δε δίσταζε να τους δείχνει την αφοσίωσή του. Πραγματικά ακούραστος, ο Μάγκας ήταν πολύ χαδιάρης, ζωηρός και παιχνιδιάρης, τολμηρός και αυθόρμητος, κάνοντας πράγματα τρελά που αναστάτωναν όλο τον κόσμο. Όταν όμως τον μάλωναν, γινόταν πολύ πεισματάρης, κάκιωνε με όλους και τους κρατούσε μούτρα.
Ποιες είναι οι συνήθειες του ζώου, η	Στον Μάγκα άρεσε πολύ να βρίσκεται με κόσμο και χαιρόταν πραγματικά την παρέα, τα χάδια και τα παιχνίδια κυρίως με τα

<p>συμπεριφορά του (Αναφέρουμε, δηλαδή, τι του αρέσει και τι δεν του αρέσει να κάνει).</p>	<p>μικρά παιδιά. Ακόμα κι όταν βρισκόταν ανάμεσα σε ξένους, συνήθιζε να τους πλησιάζει και να τους κάνει χαρές. Αν και του άρεσε να τριγυρνά συνεχώς, σπάνια έμπαινε στο σπίτι των αφεντικών του και προτιμούσα να κάνει, βόλτες στο περιβόλι, περιμένοντας τα παιδιά να έρθουν να παίξουν μαζί του. Μόλις τα έβλεπε να έρχονται, έκανε σαν τρελός απ' τη χαρά του: ξεσήκωνε τον τόπο απ' τα γαβγίσματα, πηδούσε πάνω τους κουνώντας ξέφρενα την ουρά του, τους έγλειφε τα χέρια και το πρόσωπο. Μόνο όταν τον μάλωναν κατέβαζε τ' αυτιά του, έπαιρνε ένα θλιμμένο, παραπονεμένο ύφος και λούφαζε σε μια γωνιά μέχρι να ηρεμήσουν τα πράγματα.</p>
--	--

Σε περίπτωση που θέλουμε να περιγράψουμε **ένα ζώο δικό μας**, με το οποίο έχουμε ιδιαίτερη σχέση μαζί του, εκτός από τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να αναφέρουμε και τα εξής :

- **Πώς αποκτήσαμε το ζώο** (π.χ. Βρήκαμε τον σκύλο μας νεογέννητο κουτάβι πεταμένο στα σκουπίδια).
- **Πώς περνάμε μαζί του** (π.χ. Κάθε μέρα πηγαίνουμε μαζί βόλτα στο κοντινά δασάκι).
- **Κάποιο περιστατικό** από τη ζωή μας μαζί του που ήταν σημαντικό (π.χ. Θυμάμαι μια φορά που παραλίγο να τον χτυπήσει ένα αυτοκίνητο...).
- **Συναισθήματα και σκέψεις μας** για το αγαπημένο μας ζώο (π.χ. Αγαπώ πολύ τον σκύλο μου είναι για μένα ο καλύτερός μου φίλος...).

Οργάνωση της περιγραφής προσώπου

Οργάνωση της περιγραφής προσώπου	
Τι αναφέρουμε	Παράδειγμα
Ποιο είναι το πρόσωπο (όνομα, ηλικία).	Ο μεγαλύτερος γιος της οικογένειας Βασιωτάκη ήταν ο Μήτσος, ένας νεαρός δεκαεννιά χρονών.
Ποια είναι η εξωτερική του εμφάνιση. (Δίνουμε	Ήταν αρκετά εντυπωσιακός, όμορφος θα έλεγε κανείς: ψηλός πολύ. και γεροδεμένος, με καλογυμνασμένο σώμα, τραβούσε

<p>πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά του προσώπου και του σώματος, καθώς και για το ντύσιμό του.)</p>	<p>εύκολα την προσοχή. Ήταν μελαχρινός, με μαύρα, γυαλιστερά μαλλιά, λίγο πιο μακριά από το συνηθισμένο, σκούρα καστανά μάτια, μεγάλο στόμα και λίγο μυτερό πηγούνι. Μόνο τ' αυτιά του, που ήταν κάπως πεταχτά, φαίνονταν να χαλάνε τη συμμετρία του προσώπου του. Φρόντιζε, πάντως, να είναι πάντα καλοντυμένος, καθαρός και περιποιημένος, κι έτσι κέρδιζε αμέσως τις εντυπώσεις.</p>
<p>Ποια είναι τα προτερήματα και τα ελαττώματά του. (Αναφερόμαστε στον χαρακτήρα και τη συμπεριφορά του.)</p>	<p>Ο Μήτσος, πέρα από την εμφάνισή του, ήταν και πολύ καλό παιδί: Ήρεμος, ευγενικός, ευχάριστος και φιλικός, έκανε εύκολα γνωριμίες και γινόταν γρήγορα αγαπητός σε όλους. Ήταν επίσης πολύ συναισθηματικός κι ευαίσθητος, τίμιος και δίκαιος. Έξυπνος καθώς ήταν και προσεκτικός στη συμπεριφορά του απέναντι στους άλλους, γνώριζε πότε έπρεπε να φανεί υποχωρητικός και πότε πιο τολμηρός. Ωστόσο, σε κάποια ζητήματα, ήταν ιδιότροπος και, όταν κάποιος ή κάτι τον ενοχλούσε, γινόταν άλλες φορές φωνακλός και άλλες ψυχρός και απόμακρος.</p>
<p>Ποιες είναι οι συνήθειές του. (Αναφέρουμε με τι ασχολείται, πώς περνά τη μέρα του, ποια είναι τα ενδιαφέροντά του κ.λπ.)</p>	<p>Καθώς ήταν φοιτητής στο Πανεπιστήμιο, δεν περνούσε και πολλές ώρες στο σπίτι. Έφευγε νωρίς το πρωί για τη σχολή του, όπου περνούσε όλο το πρωινό. Μετά, αργά το μεσημέρι, ή θα πήγαινε καμιά βόλτα με τους φίλους του ή θα περνούσε από το γραφείο του πατέρα, θα τον βοηθούσε στις δουλειές του και θα γυρνούσαν μαζί στο σπίτι το απόγευμα. Ο Μήτσος αγαπούσε πολύ το διάβασμα και συνήθιζε να περνά πολλά βράδια του ξαπλωμένος στον καναπέ του σαλονιού διαβάζοντας κάποιο από τα αγαπημένα του βιβλία και ακούγοντας μουσική.</p>

Αν το πρόσωπο που περιγράφουμε το γνωρίζουμε προσωπικά και έχουμε ιδιαίτερη σχέση μαζί του, εκτός από τα παραπάνω στοιχεία αναφέρουμε και τα εξής:

Πώς γνωριστήκαμε (π.χ. *Με τον Μήτσο γνωριζόμαστε από την Α΄ Δημοτικού, όταν καθίσαμε τυχαία στο ίδιο θρανίο*).

Πώς περνάμε μαζί του (π.χ. *Βρισκόμαστε καθημερινά στη σχολή και συχνά βγαίνουμε μαζί τα βράδια, για να πάμε συνήθως σινεμά ή σε καμιά συναυλία*).

Σημαντικά γεγονότα/περιστατικά από τη ζωή του, που τονίζουν περισσότερο τον χαρακτήρα του (π.χ. *Θυμάμαι χαρακτηριστικά μια φορά που ταξιδεύαμε μαζί με πλοίο, όταν ο σκύλος του...*).

Τις σκέψεις και τα συναισθήματα μας γι' αυτό το πρόσωπο (π.χ. *Αγαπώ πολύ τον Μήτσο και τον θεωρώ τον καλύτερό μου φίλο...*).

Προσέχουμε

Στην περιγραφή ενός ζώου ή προσώπου χρησιμοποιούμε:

- **Πολλά επίθετα και μετοχές** που λειτουργούν ως επίθετα, προκειμένου να αποδώσουμε όσο πιο ζωντανά και παραστατικό γίνεται την εικόνα του.
- **Παροντικούς χρόνους** (ενεστώτα, παρακείμενο), αν το ζώο ή το πρόσωπο που περιγράφουμε υπάρχει στο παρόν, και **παρελθοντικούς χρόνους** (παρατατικό, αόριστο, υπερσυντέλικο), αν το ζώο ή το πρόσωπο που περιγράφουμε δε ζει πια.